

стану на 1.1.1993 запаси фасфарытаў Сожскага басейна складаюць 30 млн. т, Прыпяцкага басейна — 52,9 млн. т. Прагнозныя запасы гіпсу складаюць 1026,9 млн. т, кааліну — 26,9 млн. т, пірафіліту — 4500 млн. м³, цэалітазмьшчальных трэпелаў — 214,4 млн. т (радовішчы Дружба і Стальное). Запасы глаўканітавых пяскоў у раёне г. Лоеў ацэньваюцца ў 15—18 млн. т. *У.Я. Бардон.*

ЗАПАСЫ ТАВАРНЫЯ, рэзервы гатовай да рэалізацыі (спажывання) прадукцыі, якая знаходзіцца ў сферы абарачэння, а таксама ў адпаведных запасах, што ствараюцца для бесперапыннага функцыянавання нар. гаспадаркі і насельніцтва на выпадак надзвычайных абставін (аварый, стыхійных бедстваў). Іх мэтай з'яўляецца своечасовасць і бесперапыннасць забеспячэння спажываючай (пакупнікоў) вызначаным відам прадукцыі і задавальненне спажывецкага попыту, выкананне дагаворных абавязкаў. З.т. ствараюцца ў аптовых і рознічных установах гандлю, у вытворца і спажывацтва. Запасы сыравіны, матэрыялаў, топіва, некаторых відаў машын і абсталявання, харчовых і інш. тавараў, прызначаных на выпадак надзвычайных абставін, часта называюць *дзяржаўнымі рэзервамі*. З.т. не павінны быць залішнімі, бо пры гэтым павялічваюцца *выдаткі вытворчасці* і абарачэння. Гл. таксама *Запасы вытворчых*. *У.Р. Залатагораў.*

ЗАПАТОЦКІ (*Zápotocký*) Антанін (19.12.1884, в. Закалані, каля г. Кладна, Чэхія — 13.11.1957), дзяржаўны і паліт. дзеяч Чэхаславакіі. Сын Л. Запатоцкага — аднаго з заснавальнікаў с.-д. партыі Чэхіі. З 1902 чл. с.-д. партыі. Дэлегат 2, 4, 6 і 7-га кангрэсаў Камінтэрна. Адзін з заснавальнікаў кампартыі Чэхаславакіі (КПЧ), чл. яе ЦК і Палітбюро з дня заснавання (1921). У 1922—25 сакратар ЦК КПЧ, у 1925—38 дэп. Нац. сходу, у 1929—39 ген. сакратар Цэнтр. бюро прафсаюзаў. У 1939—45 у фаш. турмах і канцлагерах. У 1948—53 старшыня Савета Міністраў, у 1953—57 прэзідэнт Чэхаславакіі.

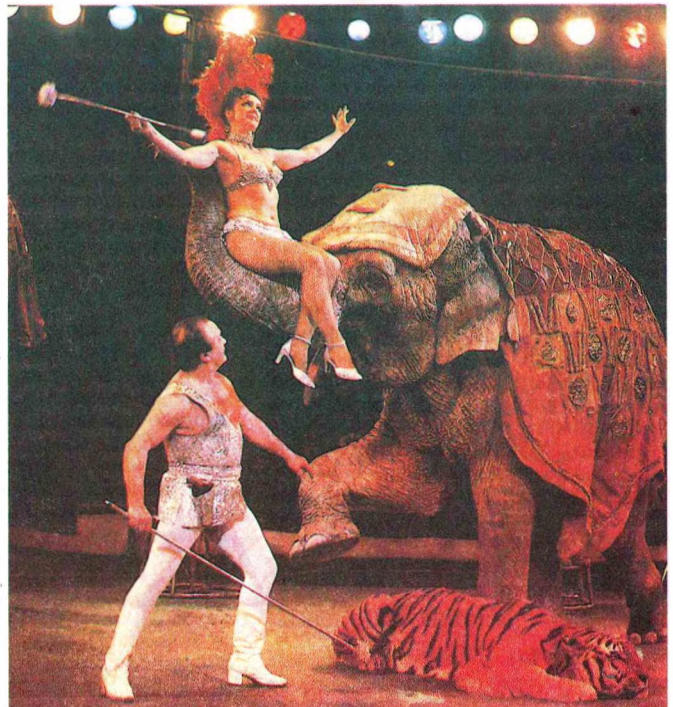
ЗАПАТЫЛЬНЫ СТАНОК, металарэзны такарны станок для апрацоўкі задняй паверхні (запатылка) зубцоў рэзальнага інструменту (фрэз, метчыкаў, раскрутак), прафілявання кулачкоў. Бываюць універсальныя (могуць выкарыстоўвацца і як такарна-вінтарэзныя станкі агульнага прызначэння) і спецыяльныя. Жорсткая канструкцыя станіны, супарта, апор З.с. забяспечваюць высокую дакладнасць апрацоўкі пры ударных нарузках. Запатыльванне можна рабіць і на разьбашліфавальных станках.

ЗАПАЎНЯЛЬНІКІ для бетонаў і раствораў, прыродныя або штучныя сыпкія матэрыялы, якія ў сумесі з *в'язучымі рэчывамі* і вадой (часам без яе) утвараюць *бетоны* і *будаўнічыя растворы*. Складаюць да 85% іх аб'ёму, дазваляюць рэгуляваць іх уласцівасці.

Падзяляюцца на дробныя з памерам зерняў да 5 мм (пераважна *пясак*) і буўныя 5—70 мм

(*жвір, друз*); цяжкія, або шчыльныя (прыродныя, пераважна кварцавыя, і драбленьныя пяскі, а таксама жвір і друз з розных парод, металург. шлакаў і інш. матэрыялаў) і лёгкія, або порыстыя (штучныя — *агларыт, кераміт*, успучаныя *вермікуліт* і *перліт*, шлакавая пемза, палюныя *шлакі* і *попел*; прыродныя — драбленьныя порыстыя горныя пароды: *пемза, туф, ракушчак* і інш.). Выкарыстоўваюць таксама арган. З.: пілавінне, драўняную стружку, трэскі, драбленыя чарот, успучаныя палімерныя гранулы. *І.І. Леановіч.*

ЗАПАШНЫЯ, сям'я расійскіх цыркавых артыстаў. Выступаюць у жанрах акарабатыкі і гімнастыкі. Вальтэр Міхайлавіч (н. 2.4.1928), акарат, гімнаст, дрэсіроўшчык. Засл. арт. Расіі (1969). Стварыў атракцыён «Сярод драпежнікаў» (1961). Мсціслаў (Мечыслаў) Міхайлавіч (н. 16.5.1938). Засл. арт. Расіі (1971). Нар. арт. СССР (1990). Выступае з сястрой Ганнай і жонкай Далорэс у нумарах, якія спалучаюць акарабатыку і вальтыжыроўку, а таксама як дрэсіроўшчык сланой і тыг-

Атракцыён «Сла-ны і тыгры» Д. і М. Запашных.

раў. Нумар «Акарабаты-вальтыжоры браты Запашных» вылучаецца кампазіцыйнай дакладнасцю, насычанасцю трукамі, акцёрскай выразнасцю.

ЗАПЕЎ, 1) пачатак харавой песні, які выконваецца адным або некалькімі спевакамі (запяваламі). 2) Пачатак быліны, зачын, які падводзіць слухача да асноўнага зместу твора.

ЗАПІНСКІ ПАВЁТ. Існаваў у 1792—93 у Брэсцкім ваяводстве ВКЛ. Цэнтр — г. Столін.

ЗАПІРАННЯ СХЭМА, анты супадзення ў схема, электронная прылада дыскрэтнага дзеяння, пры-

цып работы якой заснаваны на вылучэнні пэўнай групы падзей (з'яўленне эл. імпульсаў, іанізавальных часціц ці інш.) пры ўмове, што хоць адна з іх адбываецца не адначасова з астатнімі. Мае некалькі ўваходаў і адзін выхад; выхадны сігнал выдаецца толькі пры адсутнасці сігналу на адным з уваходаў; напр., пры даследаваннях паглынальных здольнасцей рэчыва да забараняльных уваходаў З.с. далучаюцца лічыльнікі, размешчаныя пасля даследаванага слоя, да астатніх уваходаў — размешчаныя паміж крыніцай выпрамянення і дадзеным слоём. Выхадны сігнал мае інфармацыю толькі аб часціцах, паглынутых у выпрабаваным слоі рэчыва. Выкарыстоўваецца ў ядз. электроніцы, амплітудных аналізатарах, дэшыфратарах, дэкадавальных прыладах і інш.

А.В. Бераспаў.

ЗАПІС ТЭЛЕВІЗІЙНЫХ СІГНАЛАЎ, запіс відарысаў (напр., тэлепраграм) з мэтай іх захоўвання і наступнага ўзнаўлення. Бывае аналагавай і лічбавай (найб. дасканалы). У адрозненне ад фота- і кіназдымкі пры З.т.с. відарыс на пачатку пераўтвараецца ў паслядоўнасць эл. сігналаў (*відэасігналаў*), якія фіксуюцца на носбіце запісу. Адрозніваюць магн. (найб. пашыраны), аптычны, магн.-аптычны, эл.-статычны, мех. З.т.с.; пры запісе ў памяць ЭВМ выкарыстоўваюцца накапляльнікі даных.

Магн. З.т.с. падобны на *магнітны запіс* гукі і аўдыяўляецца на магн. стужцы (або дыску) з дапамогай *відэамагнітафона*. Адроз-